KAUTHARA

HÀNH TRÌNH GÌN GIỮ SỰ SỐNG

TIỂU LUẬN VĂN HÓA

FERMENTA VITA

ẤN PHẨM VĂN HÓA KAUTHARA

Kauthara và hành trình gìn giữ sự sống

Bản biên tập và chế bản tháng 10 năm 2026

Nội dung được phát triển từ hành trình đối thoại và xây dựng trải nghiệm văn hóa của Kauthara tại Nha Trang.

Bài viết trình bày suy tưởng và định hướng của Kauthara. Các diễn giải về sự tiếp nối và hành trình Nữ thần Mặt Trời được phân biệt với truyền thuyết, thực hành tín ngưỡng và kết luận nghiên cứu. Nguồn đối chiếu đặt cuối sách.

MEN SỰ SỐNG – NGUỒN DI SẢN

KAUTHARA TASTING HOUSE

LỜI MỞ

Một vùng đất nuôi con người

Chúng ta bắt đầu bằng một câu chuyện: đi tìm Nữ thần Mặt Trời. Từ câu chuyện ấy, hành trình dần mở ra biển Nha Trang, miền cao nguyên, bàn tay người dệt, một bữa cơm chủ nhà, tiếng nhạc cụ, mẻ men và mảnh trầm. Điều nối chúng là một câu hỏi: một vùng đất nuôi con người như thế nào, và con người gìn giữ những gì đã nuôi mình ra sao?

Những trang viết này ghi lại suy tưởng đang dẫn đường cho Kauthara. Giữa điều hình dung và điều có thể làm còn một khoảng cách cần được đi qua bằng sự lắng nghe, bằng lao động và bằng những cuộc gặp có thật. Mỗi ý tưởng sẽ được thử bằng thời gian, sức người và sự đồng thuận của những người cùng thực hiện.

Mục lục

01 Bắt đầu từ người đang sống 5

02 Sự chuyển hóa và thời gian 7

03 Thức uống và lời trao tặng 9

04 Tìm nguồn nước 11

05 Một cửa ngõ của những quan hệ 13

06 Sự tử tế trong vận hành 15

Nguồn tham khảo 17

01 / KAUTHARA

Bắt đầu từ người đang sống

Khi một du khách bước vào một vùng đất, họ thường biết tên địa điểm trước khi biết tên người. Họ biết ngọn tháp, bãi biển, loại đặc sản; đôi khi đã thấy hàng trăm hình ảnh giống nhau. Nhưng một vùng đất trở nên gần gũi theo một cách khác khi họ biết ai dệt chiếc khăn, ai nấu món canh, ai kiên nhẫn giữ một kỹ thuật mà con cái họ có thể không còn muốn học. Từ đó, thứ từng là cảnh quan hoặc hàng hóa có thêm một người để khách nhớ tới.

Kauthara có thể chăm sóc bước chuyển ấy. Từ lời giới thiệu, chỗ ngồi và ánh sáng đến bản dịch và nhịp phục vụ, chúng ta chăm chút từng điều để người làm nghề được nhìn thấy, nghe thấy và hiểu đúng. Một người dệt cần đủ thời gian nói hết ý; khách cần đủ gần để thấy tay họ làm; người phiên dịch cần hiểu vì sao một từ không thể thay tùy tiện. Chiều sâu văn hóa được tạo ra bằng những điều cụ thể như vậy.

Vì thế, câu hỏi đầu tiên khi thiết kế một cuộc gặp là: ai sẽ hiểu thêm về ai? Một không gian đẹp có thể khiến khách dừng lại. Một cuộc trò chuyện được chuẩn bị tử tế có thể làm họ thay đổi cách nhìn về nơi đang đứng. Kauthara cần cả hai, nhưng mỗi quyết định về cái đẹp phải phục vụ được một cuộc gặp có ý nghĩa.

02 / KAUTHARA

Sự chuyển hóa và công việc của thời gian

Lên men cho chúng ta một cách rất cụ thể để bắt đầu nghĩ về sự sống. Một nguyên liệu có thể đổi vị, đổi mùi và đổi cấu trúc dưới tác động của vi sinh vật, điều kiện môi trường và cách con người chăm sóc quá trình. Người làm không chỉ đặt nguyên liệu xuống rồi chờ. Họ chọn, chuẩn bị, quan sát, nhận biết sai lệch và biết khi nào phải dừng. Tri thức nằm trong cả những điều được làm lẫn điều được quyết định không làm.

Một buổi trải nghiệm chỉ kéo dài một giờ không thể chứa trọn đời sống của một mẻ men. Những mẫu được chuẩn bị từ các thời điểm khác nhau, có nguồn gốc rõ ràng, giúp khách nhìn thấy dấu vết của thời gian. Khách nhìn được sự khác nhau giữa lúc bắt đầu và thành phẩm, đồng thời hiểu có những điều không thể thúc ép để kịp một lịch trình. Tôn trọng thời gian của quá trình cũng là một cách tôn trọng công sức người làm.

Khi chuyển sang trầm hương, chúng ta gặp một quá trình khác. Nghiên cứu mô tả sự hình thành phần gỗ tích lũy nhựa qua đáp ứng của cây trước những tác động nhất định [1]. Nó không phải lên men thực phẩm. Chúng ta có thể đặt hai quá trình cạnh nhau để suy ngẫm về biến đổi và thời gian, nhưng vẫn phải nói đúng điều khoa học biết. Liên tưởng chỉ có sức bền khi người kể không buộc sự thật phải đổi hình để vừa với câu chuyện.

Điều ấy cũng đúng với nghề dệt. Một dải hoa văn có thể được nhìn thấy trong vài giây, nhưng thời gian làm ra nó dài hơn nhiều. Khi người dệt giải thích một thao tác, họ đang giúp khách nhận ra phần lao động thường bị che khuất trong một món quà đã đóng hộp. Giá trị của trải nghiệm nằm ở việc trả lại chiều sâu cho thứ mắt ta đã quen nhìn quá nhanh.

Tinh thần Fermenta Vita từ đó trở thành một cách làm việc. Chúng ta chăm sóc điều kiện để giá trị được hình thành: chất lượng nguyên liệu, sự ổn định của quy trình, sự rõ ràng của thông tin và sự công bằng trong hợp tác. Có mẻ phải bỏ. Có hoạt động phải sửa. Có lúc cần thừa nhận chưa biết. Khả năng làm những việc ấy cho thấy đội ngũ hiểu sự sống không thể được gìn giữ chỉ bằng một khẩu hiệu.

○

03 / KAUTHARA

Khi một thức uống trở thành lời trao tặng

Một chén nước có thể dùng để giải khát, đón khách, tưởng nhớ hoặc dâng lễ. Ý nghĩa không nằm hoàn toàn trong thành phần của chất lỏng. Nó còn nằm ở người chuẩn bị, vật chứa, hoàn cảnh, lời nói và mối quan hệ giữa người trao với người nhận. Chính vì thế, tìm hiểu một thức uống nghi lễ đòi hỏi chúng ta nghe cả câu chuyện về cách người ta sống cùng nó.

Aqua vitae, nước của sự sống, từng là một tên gọi rượu chưng cất trong lịch sử châu Âu [2]. Từ spirit có các nghĩa về tinh thần, linh hồn và rượu mạnh, với nguồn gốc Latin gắn với hơi thở [3]. Những từ ấy cho thấy ngôn ngữ có thể giữ lại nhiều lớp hình dung của con người. Chúng mở một cuộc đối thoại, không cho phép ta kết luận đồ uống chứa linh hồn hay mang lại sự trường sinh.

Một chiếc phiale Hy Lạp cổ được The Met giới thiệu như dụng cụ rót lễ dâng, trong đó có rượu vang [4]. Trong tư liệu về lễ mừng thọ M’nông, ché quý và rượu xuất hiện trong dịp tôn vinh người cao tuổi, nơi lòng biết ơn hướng về thế hệ đi trước [7]. Có thể đặt các ví dụ cạnh nhau để hỏi con người gửi điều gì qua hành vi dâng và mời. Không cần làm chúng giống hệt nhau để nhận ra khả năng đối thoại.

Điều khách có thể nhớ là sự chú ý của con người dành cho nhau. Ai được mời trước? Vì sao chiếc ché được đặt ở đó? Một người con muốn nói gì với cha mẹ qua việc chuẩn bị? Người chủ nhà xem việc đón khách là trách nhiệm ra sao? Những câu hỏi này đưa khách tới đời sống tinh thần bằng kinh nghiệm con người có thể chia sẻ, trong khi vẫn giữ sự riêng biệt của mỗi tín ngưỡng.

Đội ngũ cần biết dừng ở đúng ranh giới. Có phần người ngoài được nghe nhưng không được quay; có câu chuyện chỉ được kể trong dịp phù hợp; có nghi lễ không thể thực hiện chỉ vì một đoàn khách đã mua vé. Khả năng chấp nhận giới hạn ấy làm cuộc gặp đáng tin. Người không uống vẫn có thể hiểu lòng tri ân, sự tôn kính và tình nghĩa hiện diện trong một chén được trao.

○

04 / KAUTHARA

Tìm nguồn nước và hiểu lại sự trường tồn

Khát vọng đi tìm nước trường sinh gợi lên một câu hỏi rất người: chúng ta mong giữ lại điều gì trước sự hữu hạn của đời mình? Trước khi kể một truyền thuyết cụ thể, Kauthara phải biết tên truyện, cộng đồng và dị bản. Khoảng trống trong hiểu biết cần được giữ lại như một lời mời tìm hiểu, thay vì lấp bằng một câu chuyện rồi gọi đó là ký ức của người khác.

Tư liệu Bảo tàng Đắk Lắk về Thác Bay kể hành trình Đăm Ji tìm nguồn nước cứu buôn làng [5]. Nước cứu sống cộng đồng không tự đồng nghĩa với nước ban bất tử. Nhưng chính sự phân biệt này mở ra một chiều suy nghĩ có giá trị: sự sống của một cá nhân gắn với nguồn nước, đất đai và những người cùng chia sẻ nơi ở. Một dòng nước còn chảy có thể quan trọng hơn mọi lời hứa về sự trường sinh.

Với Kauthara, chúng ta có thể phát triển cách diễn giải riêng về sự tiếp nối. Một đời người hữu hạn, nhưng kỹ thuật họ truyền có thể được người khác làm tiếp. Một giọng kể sẽ có ngày im, nhưng bản ghi được cho phép và người học đủ kiên nhẫn có thể giữ câu chuyện còn được nghe. Một bữa cơm hết đi sau vài giờ, nhưng người được đón tiếp có thể mang ký ức ấy trở về và học cách đón người khác.

Trong suy tưởng khởi nguồn của Kauthara, đi tới tận cùng dương để gặp âm là một lời mời nhìn sâu hơn vào sự nuôi dưỡng. Hành trình khởi đi từ ánh sáng rực rỡ, khát vọng và mong muốn khám phá; càng đi, khách càng nhận ra sự sống được đỡ nâng bởi những việc lặng lẽ: giữ nước, chăm cây, làm men, dệt vải, nấu ăn và dạy người sau. Đó là diễn giải của Kauthara, không phải giáo lý chúng ta gán cho sử thi hay cộng đồng.

Nếu Nữ thần Mặt Trời là hình tượng dẫn đường, cuộc gặp ở đích đến có thể là nhận ra những người đang làm cho vùng đất tiếp tục sống. Khách không cần được yêu cầu tin một điều siêu nhiên để hiểu điều ấy. Họ có thể bắt đầu bằng việc nhớ tên một người, hiểu công việc của người đó và tự hỏi mình muốn gìn giữ điều gì trong cuộc sống của mình.

○

05 / KAUTHARA

Một cửa ngõ để nhìn thấy các mối quan hệ

Nhìn Kauthara từ biển lên cao nguyên giúp chúng ta bớt nhìn mỗi nơi như một điểm đứng riêng lẻ. Trong nghiên cứu lịch sử, trầm hương xuất hiện trong mạng lưới giao thương và bang giao của Champa, Đại Việt với những thị trường châu Á [6]. Một món sản vật có thể mang theo nhiều lớp lao động: người tiếp cận nguồn nguyên liệu, người chế tác, người vận chuyển, người trao đổi và người sử dụng. Theo một món đồ, khách có thể nhìn thấy quan hệ giữa những vùng đất.

Góc nhìn cửa ngõ không trao cho Kauthara quyền đại diện toàn bộ cao nguyên hoặc nội địa. Góc nhìn ấy đặt lên chúng ta trách nhiệm hiểu mình đang đứng ở đâu, kể từ nguồn nào và còn chưa biết phần nào. Khi dùng khái niệm Kauthara cổ, tuyến cổ hoặc không gian nội địa bán đảo, bản đồ và lời kể cần phân biệt thời kỳ. Vẻ hấp dẫn của một đường nối trên bản đồ không thể thay thế chứng cứ về người đã thực sự đi qua.

Đối thoại Đông Tây cũng cần sự khiêm nhường ấy. Một khách có thể nhớ tới phong tục rót lễ ở quê họ, người khác nhớ tới bữa cơm gia đình, người khác nữa không dùng đồ uống có cồn vì niềm tin riêng. Mỗi người đem tới cuộc gặp một kinh nghiệm khác. Nhiệm vụ của người dẫn là giúp họ đặt câu hỏi và nghe câu trả lời, thay vì buộc tất cả trở thành minh họa cho cùng một triết lý.

Trải nghiệm tốt dành chỗ cho điều bất ngờ. Người dệt có thể nói một hoa văn không mang ý nghĩa mà tài liệu quảng bá từng gán cho nó. Chủ nhà có thể thích kể chuyện về con cháu hơn về quá khứ xa. Khách có thể xúc động trước sự chu đáo của một bữa ăn hơn trước tiết mục được chuẩn bị công phu nhất. Đội ngũ cần đủ chắc về mục đích để đón nhận điều đó và sửa thiết kế theo những gì đã học.

Một món quà khi ấy là cách giữ liên hệ với một cuộc gặp. Tên người làm, nguồn vật liệu, cách dùng và câu chuyện được ghi đúng giúp món đồ tiếp tục nói khi khách về nhà. QR chỉ có giá trị khi dẫn tới nội dung có người chịu trách nhiệm và quyền sử dụng rõ ràng. Điều được mang đi là một sản phẩm; điều có thể ở lại lâu hơn là sự quan tâm tới người và nơi đã làm ra nó.

○

06 / KAUTHARA

Sự tử tế phải có hình thức vận hành

Kauthara cần một mô hình kinh doanh đủ vững để những điều mong muốn có thể tiếp tục. Người làm nghề phải được trả cho việc chuẩn bị và thời gian đón khách. Người dịch phải được làm việc với nội dung trước buổi. Lịch xe phải chừa nghỉ. Phòng, bữa ăn, vệ sinh và cách ứng phó khi mưa đều góp phần quyết định khách có thể lắng nghe hay chỉ cố đi hết chương trình. Chất lượng của điều bình thường nâng đỡ chiều sâu của điều đặc biệt.

Một cuộc gặp chỉ bền khi người đón cũng muốn gặp lại. Sau mỗi đoàn, chúng ta cần hỏi riêng chủ nhà điều gì làm họ thoải mái, điều gì khiến họ mệt và phần thù lao có tương xứng không. Nếu khách rất hài lòng nhưng người thực hành không muốn tiếp tục, đó chưa phải một sản phẩm thành công. Nếu doanh thu tăng nhưng lời kể bị rút thành những mảnh dễ bán, chúng ta cần xem lại cách tăng trưởng.

Sự thật cũng cần được bảo vệ trong những quyết định nhỏ. Chưa biết nguyên liệu thì chưa viết lên nhãn. Chưa có nghệ nhân thì chưa hứa tên chương trình. Một bản phục dựng được gọi là phục dựng. Một sáng tác được gọi là sáng tác. Một điều còn đang nghiên cứu được giữ ở trạng thái đang nghiên cứu.

Làm rõ điều ấy giúp người dẫn chuyện tự tin và giúp người mua biết mình đang chọn điều gì.

Chúng ta sẽ phải lựa chọn, vì không một tour nào chứa hết mọi ý tưởng. Một cuộc gặp người dệt, buổi làm bánh, bữa cơm chủ nhà hay lúc lắng nghe một nhạc cụ đều có thể là điểm bắt đầu để học cách chăm sóc trải nghiệm. Nghệ thuật lên men và Con đường Trầm và Kỳ có thể được thử thành những buổi riêng. Mỗi lần thêm một phần, cần hỏi thời gian và sự chú ý của khách sẽ được lấy từ đâu. Giữ được một cuộc gặp sâu đôi khi đòi hỏi bớt đi một điểm dừng.

Đối với đội ngũ, hiểu điều mình đang làm là có thể giải thích vì sao một chi tiết đáng được chăm sóc. Một tên gọi đúng bảo vệ người kể. Một bản dịch tốt mở được câu hỏi. Một khoảng nghỉ giúp khách trở lại với cuộc gặp. Một khoản chi trả rõ ràng giúp chủ nhà chuẩn bị mà không bất an. Tinh thần Kauthara hiện diện qua những hành động có thể nhìn thấy và kiểm tra như vậy.

Hành trình đi tìm Nữ thần Mặt Trời có thể bắt đầu bằng sự tò mò về một hình tượng. Điều chúng ta mong khách mang về là một sự hiểu biết có người, có đất và có trách nhiệm: họ nhớ người đã đón mình, nhận ra công việc đang nuôi dưỡng một vùng đất và muốn giữ lại điều gì đó tốt đẹp trong cách sống của chính mình. Khi cuộc gặp tạo được sự tiếp nối ấy, câu chuyện Kauthara đã có nơi để sống ngoài những trang giấy của chúng ta.

○

NGUỒN THAM KHẢO

[1] Tan và cộng sự

Agarwood Induction: Current Developments and Future Perspectives. Frontiers in Plant Science, 2019.

Đọc nguồn trực tuyến

[2] David Wondrich

Aqua vitae. The Oxford Companion to Spirits & Cocktails.

Đọc nguồn trực tuyến

[3] Oxford Advanced Learner’s Dictionary

Spirit: nghĩa và nguồn gốc từ.

Đọc nguồn trực tuyến

[4] The Metropolitan Museum of Art

Terracotta phiale. Hy Lạp, Attica, cuối thế kỷ VI trước Công nguyên.

Đọc nguồn trực tuyến

[5] Bảo tàng Đắk Lắk

Danh lam thắng cảnh Thác Bay. Tư liệu kể về Đăm Ji và nguồn nước.

Đọc nguồn trực tuyến

[6] Nguyễn Văn Kim

Cây trầm hương, xứ trầm hương trong đời sống xã hội và lịch sử kinh tế Việt Nam.

Đọc nguồn trực tuyến

[7] Bảo tàng Đắk Lắk

Lễ mừng thọ của người M’nông, nét đẹp văn hóa độc đáo tại huyện Lắk, tỉnh Đắk Lắk.

Đọc nguồn trực tuyến

Bản thảo gốc được hoàn thành tháng 10 năm 2026 và được biên tập lại cho ấn phẩm này. Những đoạn suy tưởng là tiếng nói của Kauthara, không thay lời kể của các chủ thể văn hóa.

Một cuộc gặp chỉ bền
khi người đón
cũng muốn gặp lại.

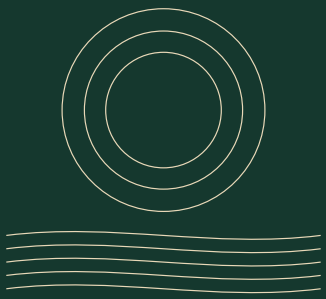

Một vùng đất trở nên gần gũi khi ta nhớ tên người đã đón mình, hiểu công việc của họ và nhận ra điều đang nuôi dưỡng sự sống quanh ta.

KAUTHARA

FERMENTA VITA

MEN SỰ SỐNG – NGUỒN DI SẢN